

DOI: <http://doi.org/10.32750/2026-0222>

УДК 351.823.1:352(477)

JEL Classification: Q12, Q18, D70, R58, H83

Рябець Катерина Анатоліївна

доктор наук з державного управління, доцент
завідувач кафедри управління
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0003-2354-4118
e-mail: k.riabets@kubg.edu.ua

Яковенко Ігор Валентинович

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри управління
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0003-0723-6377
e-mail: i.yakovenko@kubg.edu.ua

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ТА УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО РОЗВИТКУ АГРОВИРОБНИЦТВА ЗА УЧАСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Анотація. Проведено комплексне дослідження правових засад державної політики та стратегічних управлінських рішень, що спрямовані на стимулювання розвитку агропромислового виробництва в Україні через посилення ролі органів місцевого самоврядування. Метою дослідження визначено комплексний аналіз правових засад сучасної державної політики та управлінських рішень щодо розвитку агровиробництва, виявлення системних проблем діяльності виробників плодоовочевої продукції, а також обґрунтування ефективних організаційно-правових форм господарювання у взаємодії з органами місцевого самоврядування. Основну увагу приділено трансформації функцій територіальних громад в умовах децентралізації, де місцева влада стає не лише розпорядником ресурсів, а й активним суб'єктом формування місцевої економічної політики та гарантом продовольчої безпеки. У результаті аналізу нормативно-правових актів, статистичних даних та сучасних наукових концепцій встановлено нагальну потребу у напрацюванні системного управлінського супроводу для малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції на рівні громад. Підкреслено значення інноваційних управлінських рішень не лише для підтримки традиційного землеробства, а й для створення нових можливостей у сфері переробки, логістики та маркетингу локальних продуктів. Розглянуто проблеми, що пов'язані із критичною залежністю локальних ринків від глобальних ланцюгів постачання, що в умовах воєнного стану та економічної нестабільності створює ризики для життєзабезпечення регіонів. Обґрунтовано доцільність впровадження управлінських рішень щодо створення муніципальних агропродовольчих кластерів та комунальних підприємств зі змішаним капіталом, де територіальна громада виступає партнером приватного бізнесу. Такий підхід дозволить залучити незадіяні земельні резерви, створити нові робочі місця та забезпечити стабільні надходження до місцевих бюджетів. У висновках акцентовано увагу на взаємозалежності ефективності державної аграрної політики та якості управлінських рішень на місцях. Формування прозорого та підзвітного механізму взаємодії між владою, агровиробниками та громадою визначено як стратегічний інструмент модернізації сільських територій та забезпечення сталого розвитку України у повоєнний період.

Ключові слова: правові засади; державна аграрна політика; місцеве самоврядування; управлінські рішення; агровиробництво; територіальна громада; продовольча безпека; децентралізація; муніципальний менеджмент.

ВСТУП

Постановка проблеми. Господарська діяльність у сільському господарстві є засадою забезпечення населення України продуктами харчування. Якість виробленої сільськогосподарської продукції контролюється державними інституціями та

регламентується вітчизняними нормативно-правовими актами, що гармонізовані з міжнародними стандартами.

Поряд з цим, варто акцентувати увагу на деяких проблемах системи управління економікою, яка не використовує наявний потенціал в повній мірі. Зокрема, маючи найкращі в Європі земельні ресурси, кваліфіковані кадри, високий рівень попиту на продукцію, Україна продовжує демонструвати невиправдану залежність від імпорту. Яскравими прикладами зазначеного є закупівля сільськогосподарської продукції (картоплі — з Польщі, Єгипту, Нідерландів; яблук — з Польщі, Молдови), яку вітчизняні господарства здатні виробляти в надлишку.

Важливим аспектом досліджуваної теми є розуміння пріоритетності споживання населенням України локальної сільськогосподарської продукції, яка згідно з принципом локаворства значно корисніша та біологічно відповідна потребам його організму. Викладене ґрунтується не лише на кліматичній адаптації, але й на мінімізації логістичних процесів. Впровадження в Україні світового тренду локаворства [1, с. 118], на наш погляд, створить умови для сталого розвитку сільського господарства.

Разом з цим, держава має інтенсивно підтримувати національних товаровиробників через інструменти аграрного протекціонізму. Зазначене передбачає гарантування державою сприятливих фінансових, податкових та митних умов для вітчизняних аграріїв. Це дозволить не лише захистити внутрішній ринок від експансії дешевої та часто менш якісної імпоротної продукції, а й забезпечить економічну стійкість сільських територій та стратегічну незалежність продовольчого сектору України.

У контексті вищевикладеного, актуалізується дослідження правових засад державної політики та управлінських рішень щодо розвитку агровиробництва за участі органів місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. **Обрана** для дослідження тема є досить популярною у колі вітчизняних та зарубіжних вчених. Так, Н. Петрова, С. Світловський, досліджуючи особливості державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції в Україні у контексті організаційно-правового забезпечення, зосередили значну увагу на регіональному аспекті державної аграрної політики [2]. В. Ткачук, В. Лисак детально проаналізували державне регулювання агропромислового сектору економіки на регіональному рівні та запропонували напрями удосконалення досліджуваного процесу з урахуванням специфіки регіонального розвитку, потенціалу територіальних громад та активізації регулятивної діяльності [3]. В. Стамат, А. Дяченко здійснили дослідження формування системи управління виробництвом продукції рослинництва підприємств аграрної сфери економіки та сформували модель системи управління виробництвом продукції рослинництва, включаючи шість основних підсистем, що можуть сприяти підвищенню ефективності виробництва та конкурентоспроможності підприємств [4]. С. Сао, J. Wang у своїй роботі обґрунтували критичний вплив урбанізації на дефіцит угідь та продовольчу безпеку, виокремлюючи розумне сільське господарство і моделювання землекористування як ключові інструменти подолання цього виклику. Автори наголосили на необхідності балансу між економічним розвитком міст та збереженням агроресурсів через міждисциплінарну співпрацю [5]. S. Jarzębowski та співавтори проаналізували короткі ланцюги постачання продуктів харчування як сталу модель виробництва з мінімальною кількістю посередників; визначили екологічні, соціальні та економічні переваги місцевих продовольчих систем, а також ключові бар'єри та виклики для їхнього розвитку [6]. L. S. O. Liverpool-Tasie, A. Wineman, D. Resnick довели, що сприйняття суб'єктами продовольчої системи питань безпеки та доступності продуктів харчування суттєво різняться залежно від ролі зацікавлених сторін та специфіки ланцюгів створення вартості.

Зазначене підкреслює доцільність застосування контекстуальних підходів, що ґрунтуються не лише на економічних розрахунках витрат і вигод, а й на емпіричних методах, які стимулюють управлінців аналізувати проблеми з позиції безпосередніх учасників ринку [7].

Разом із тим, фрагментарний характер наявних напрацювань щодо правових засад державної політики та управлінських рішень щодо розвитку агровиробництва за участі органів місцевого самоврядування викликає необхідність здійснення їх комплексного аналізу та розробки дієвих управлінських рішень.

Мета статті полягає в комплексному аналізі правових засад сучасної державної політики та управлінських рішень щодо розвитку агровиробництва, виявленні системних проблем діяльності виробників плодоовочевої продукції, а також в обґрунтуванні ефективних організаційно-правових форм господарювання у взаємодії з органами місцевого самоврядування.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: *формально-юридичний* — для аналізу нормативно-правових актів у сфері агровиробництва; *семантичний* — для розкриття суті ключових категорій і понять, що характеризують діяльність територіальних громад у сфері сільського господарства; *узагальнення* — з метою систематизації наукових підходів та практичного досвіду щодо оцінки ефективності агровиробництва та ролі державного управління в його стимулюванні; *абстрактно-логічний* — для теоретичного обґрунтування сутності аграрного підприємництва в межах територіальних громад як об'єкта правового регулювання; *групування* — для класифікації управлінських функцій у сфері агропромислового комплексу, що дозволило виявити специфіку реалізації аграрної політики на місцевому рівні; *порівняльний* — для зіставлення вітчизняних та зарубіжних моделей управління аграрним сектором, ідентифікації їхніх переваг і недоліків у контексті гарантування продовольчої безпеки.

Застосування обраного інструментарію дозволило забезпечити цілісний підхід до осмислення ролі місцевого самоврядування у процесах формування державної політики та прийняття стратегічних рішень щодо розвитку аграрного сектору.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Територіальні громади (насамперед, сільські та селищні), які розташовані в межах впливу великих міських агломерацій, володіють значними резервами для агровиробництва, передусім у сферах садівництва та овочівництва, що актуалізує потребу в удосконаленні правових механізмів управління їхнім ресурсним потенціалом. Будівництво зеленої інфраструктури та покращення екологічного середовища сільськогосподарських угідь можуть допомогти досягти сталого розвитку міст та продовольчої безпеки [5]. При цьому використання повноважень органів місцевого самоврядування (ст. 25 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [8]) у сфері будівництва зеленої інфраструктури та правового захисту екологічного середовища сільськогосподарських угідь є стратегічною умовою забезпечення продовольчої безпеки міст.

На сьогодні базовим нормативно-правовим актом, що регулює відносини у сфері агровиробництва, варто вважати Закон України «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку» в редакції Закону № 4619-IX від 08.10.2025 р. [9]. Реалізація закладених у ньому механізмів на місцевому рівні дозволяє забезпечити раціональну організацію виробничих процесів, завдяки чому сільськогосподарська продукція, як у свіжому, так і в переробленому вигляді, має високу конкурентоспроможність на ринках великих міст, що забезпечує стабільні обсяги реалізації та зростання доходів

місцевих бюджетів. Розвиток окресленого напрямку потенційно призведе до створення нових робочих місць, підвищення рівня зайнятості сільського населення та його добробуту.

S. Jarzębowski, M. Bourlakis, A. Bezat-Jarzębowska зазначають, що найтрадиційніше значення коротких ланцюгів постачання харчових продуктів охоплює учасників місцевих продовольчих систем, які зазвичай розташовані в сільській місцевості неподалік від великих міст і прагнуть збільшити свої прибутки, одночасно виконуючи роль виробника, переробника та суб'єкта роздрібної торгівлі [6]. Водночас варто відзначити, що формування коротких ланцюгів постачання свіжої продукції до великих міст відкриває нові можливості, але змушує виробників долати виклики урбанізації та розв'язувати питання захисту сільськогосподарських угідь. У такому контексті найгострішою проблемою виявляється ризик зміни цільового призначення сільськогосподарських угідь на землі під забудову. Вказане зумовлено постійним розширенням меж великих міст, зокрема через масове будівництво котеджних містечок у передмісті (наприклад, навколо м. Києва), що призводить до поступового поглинання родючих земель та витісняє аграрне виробництво з приміських зон.

Аналізуючи плодовоовочевий сектор громад, варто відзначити серед основних видів господарської діяльності: підготовку ґрунту, посів, догляд, збір врожаю; оптовий та роздрібний збут сільськогосподарської продукції на ринках великих міст і через мережі прямих поставок; закупівлю сільськогосподарської продукції у мешканців громади для формування масштабних товарних партій та їхнього подальшого збуту.

Ефективність цих процесів безпосередньо залежить від управлінських рішень органів місцевого самоврядування, спрямованих на створення умов для закупівлі продукції у мешканців громади з метою формування масштабних товарних партій та їхнього подальшого збуту. Водночас цей сектор має низку недоліків, зокрема: «велика потреба в складських приміщеннях; якщо підприємство купує великі обсяги матеріалів, є ризик того, що частина цих запасів може залишитися непроданою через зміну умов ринку або попиту; оптові закупки можуть вимагати значних фінансових вкладень, оскільки потрібно оплачувати великі обсяги матеріалів наперед» [10, с. 18].

Хоча досліджуваний напрям підприємництва розвивається у більшості приміських громад, його масштаби та темпи наразі не відповідають ринковим потребам. Однією з ключових перешкод є недосконалість і нерегульованість підприємницького середовища. Відсутність чіткої координації між дрібними виробниками та логістичними центрами стримує потенціал громад і заважає створенню цивілізованого ринку продовольства навколо великих міст. Наразі в Україні, як і за кордоном, спостерігається тенденція зростання ролі інтегрованих структур, де проміжні ланки логістики, виробництва та реалізації перебувають у прямій підпорядкованості організаційно-управлінському центру, що істотно підвищує гнучкість і адаптивність агропромислових утворень до змін ринкового середовища [11, с. 54]. Крім того, «на сьогодні аграрні підприємства стикаються з низкою викликів і загроз як глобального, так і регіонального характеру щодо їх ефективного функціонування. Це зміна клімату, коливання ринкових цін..., потреба в підвищенні продуктивності за обмежених ресурсів...» [12, с. 106].

Варто відзначити, що сучасними головними виробниками та реалізаторами плодовоовочевої продукції є фермерські та особисті селянські господарства. «За даними Інституту економіки та прогнозування Національної академії наук України, в Україні зареєстровано 31800 фермерських господарств та 3,9 млн особистих селянських господарств, але реальна кількість може бути більшою» [13, с. 7]. «Україна — це єдина країна, в якій особисте селянське господарство може бути визнане сімейним фермерським господарством, якщо воно офіційно отримує статус ФОПу (фізична особа-

підприємець), тобто прирівняється до типового підприємництва без врахування особливостей сільськогосподарського виробництва. Селянин мусить зареєструватися як фізична особа-підприємець з відповідними ускладненнями для домогосподарства у сфері звітності, оподаткування, функціонування, реалізації продукції тощо. Більше того, особисті селянські господарства дискримінуються і у системі державної підтримки, оскільки вони не можуть приймати участь у програмах підтримки без реєстрації ФОП» [13, с. 7].

Домінування у аналізованій сфері особистих селянських господарств з одного боку гальмує спад виробництва сільськогосподарської продукції [14, с. 85], а з іншого зумовлює низку системних ризиків, що суттєво обмежують реалізацію аграрного потенціалу громад. Оскільки правова природа діяльності особистих селянських господарств, відповідно до положень Закону України «Про особисте селянське господарство» [15], спрямована на задоволення власних потреб, такі господарства переважно не мають ринкової стратегії, стимулів до масштабування виробництва чи проведення маркетингових досліджень для здобуття секторальних переваг. Поряд з цим, під час військових конфліктів стратегічний маркетинг «відіграє важливу роль у зміцненні аграрного сектору. В умовах нестабільності та невизначеності, компанії повинні активно розробляти та впроваджувати стратегії, спрямовані на забезпечення стійкості бізнесу, залучення нових клієнтів та підтримку існуючої аудиторії. Це може включати не лише адаптацію продуктів та послуг до потреб ринку, але й активне збереження соціальної та політичної позиції компанії, а також звернення уваги на гуманітарні аспекти діяльності» [16, с. 80–81]. Нестабільність присутності особистих селянських господарств навіть на локальних ринках унеможлиблює формування надійних ланцюгів збуту, а ситуативний характер діяльності створює постійну загрозу припинення виробництва через зміну приватних обставин власників. Крім того, непідприємницький статус особистих селянських господарств спричиняє значні державні та правові ризики, зокрема недоотримання податкових надходжень до бюджетів громад, а також відсутність належного контролю за дотриманням екологічних, санітарно-епідеміологічних норм і стандартів безпеки праці.

Як альтернатива, для подолання цього розриву могла б слугувати модель комунальних аграрних підприємств. Проте на сьогодні практика застосування такої організаційно-правової форми господарювання в Україні є вкрай обмеженою. Більше того, навіть ті нечисленні комунальні підприємства у сільському господарстві, що функціонують в Україні на сьогодні, опинилися перед викликом радикальної трансформації. Зазначене відбувається відповідно до положень Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» від 09.01.2025 р. № 4196-IX [17], які зобов'язують їх до 28.08.2028 р. реорганізуватися у господарські товариства (акціонерні товариства, або товариства з обмеженою відповідальністю). Таким чином, модель класичного комунального підприємства втрачає свою перспективність як сталий інструмент розвитку аграрного сектору громад у довгостроковій перспективі. Поряд з цим, важливо відзначити, що в умовах воєнного стану правове поле стає не лише регулятором, а й основою для стратегічного вибору, у межах якої формується господарська практика підприємств [18, с. 178].

Реалізація такого підходу потребує від органів місцевого самоврядування впровадження дієвих адміністративно-правових механізмів консолідації земель. Зокрема, вирішення проблеми високого рівня фрагментації земельних масивів, коли поодинокі викуплені ділянки знаходяться всередині приватних масивів, можливе через інструменти

добровільного обміну або розширення переліку підстав для викупу земель для суспільних потреб. Це дозволить громадам формувати цілісні земельні масиви, що є технологічною вимогою для сучасного аграрного виробництва, та уникати логістичного розриву в діяльності новостворених комунальних товариств.

Розвиток аграрного бізнесу через муніципальні структури має суттєві переваги, насамперед завдяки всебічній підтримці з боку громади у питаннях логістики, кадрового забезпечення, взаємодії з органами державної влади та сприяння у збуті продукції. За умови успішної реорганізації у господарське товариство, таке підприємство може стати ключовим гравцем у секторах садівництва та городництва.

Ефективність такої моделі безпосередньо залежить від глибини інтеграції місцевих виробників у єдину територіальну екосистему, що відповідає сучасним тенденціям структурування аграрного сектору. Зокрема, К. Мазур, І. Томашук, В. Швець продемонстрували, що регіоналізація овочевого ринку України сприяє розвитку місцевих агропродовольчих кластерів, тим самим знижуючи логістичні витрати та підвищуючи ефективність виробництва [19, с. 124]. Своєю чергою, О. Коваленко зазначає, що «кластери вважають рушіями економічного й інноваційного розвитку як на регіональному, так і на галузевому рівнях. Вони являють собою галузево-територіальні, вертикально об'єднані організації (НДІ, університети, підприємства малого, середнього й великого бізнесу тощо), які тісно співпрацюють у ланцюзі створення вартості з метою підвищення інноваційності, конкурентоспроможності та експортних можливостей продукції для ефективного розвитку певної галузі» [20, с. 75].

Однак на заваді цій моделі стоїть вагомий соціально-економічний бар'єр, зокрема приватні виробники, які працюючи на власній землі, часто не вбачають вигоди у переході до статусу найманих працівників. У зв'язку з цим критично важливим завданням є синхронізація інтересів власників домогосподарств із комерційними структурами громади. Це вимагає впровадження таких моделей господарювання, де дрібний виробник стає не просто робітником, а повноцінним партнером чи акціонером, що дозволить подолати конфлікт інтересів.

Значні перспективи для розвитку локальних аграрних ринків відкриває модель підприємств на основі змішаної форми власності, де територіальна громада виступає одним із ключових співзасновників. Розвиток досліджуваного сектору, який зосереджений на промисловому вирощуванні овочів та фруктів, дозволяє безпосередньо інтегрувати інтереси всіх учасників господарського процесу в єдину стратегію розвитку. Зокрема, фізичні особи — власники городів та садів — отримують можливість трансформації в повноцінних партнерів бізнесу з гарантованим доходом, що знімає проблему їхньої соціальної незахищеності як одноосібників. Паралельно з цим, залучення юридичних осіб, які забезпечують матеріально-технічну підтримку, ремонт техніки та логістику, створює умови для отримання ними стабільного фінансового результату та стимулює суміжні галузі місцевої економіки.

Особливу динаміку та дедалі вагоміший вплив на економічну активність у сільських територіальних громадах демонструє малий бізнес, поступово перетворюючись на один із важливих чинників їхнього сталого розвитку. Водночас його потенціал стримують такі проблеми, як обмежений доступ до фінансування, слабо розвинена логістична інфраструктура та правова невизначеність [21, с. 75].

Особлива роль у цій структурі належить органам місцевого самоврядування, які, володіючи часткою у капіталі, сприяють оптимізації логістичних ланцюгів, надають складські потужності та забезпечують просування місцевої продукції на ринку. Така підтримка з боку громади не лише розширює кількість робочих місць, а й зміцнює

внутрішню продовольчу безпеку через організацію ярмарків із доступними цінами для населення. Зрештою, держава в особі районних та обласних адміністрацій отримує надійний ресурсний базис для забезпечення соціальної сфери якісною продукцією за прямими контрактами. Таким чином, створення аграрних товариств зі змішаним капіталом стає дієвим інструментом консолідації ресурсів громади, що забезпечує мультиплікативний економічний ефект у довгостроковій перспективі

Усі перелічені сторони потенційно можуть виступити співзасновниками нової інтегрованої бізнес-структури, у межах якої в єдиній юридичній особі поєднуються приватна, комунальна та державна форми власності. Проте реалізація такої моделі на практиці наразі стримується відсутністю достатньо обґрунтованої нормативно-правової бази для функціонування суб'єктів господарювання зі змішаним капіталом. Процес скасування Господарського кодексу України [22] без одночасного впровадження альтернативного кодифікованого акту, який би детально регулював подібні складні форми співпраці, лише поглибив правову невизначеність.

Для широкого впровадження цієї практики критично необхідним є законодавче врегулювання низки ключових аспектів, зокрема: чіткого порядку утворення таких підприємств, механізмів формування статутного капіталу за рахунок внесків різних форм власності, а також принципів діяльності органів управління та наглядових рад. Адже ефективне управління вимагає здатності адаптуватися до змін у поставках, попиті, а також врахування потреб та очікувань стейкхолдерів [4]. Особливої уваги потребують питання прозорого розподілу прибутків, визначення меж субсидіарної відповідальності та регламентація взаємовідносин таких структур із органами державної влади та місцевого самоврядування. Без створення надійної правової платформи потенціал змішаних аграрних підприємств залишатиметься нереалізованим, попри їхню очевидну економічну доцільність для сталого розвитку територіальних громад.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Підсумовуючи проведене дослідження, вважаємо за необхідне підкреслити потребу в удосконаленні правового статусу органів місцевого самоврядування у процесі реалізації державної політики та прийняття управлінських рішень в агровиробництві України. Останнє, безумовно, є основою продовольчої безпеки країни, яка з кожним роком стає все більше імпортозалежною. Ця ситуація видається алогічною, оскільки в Україні існують значні можливості для розвитку сільського господарства, який стримується браком на місцях ефективного правового інструментарію стимулювання.

Одним із шляхів підтримки сучасного сільського господарства є його здійснення на засадах аграрного протекціонізму, що передбачає державну підтримку місцевих аграріїв і стимулювання економічної стійкості сільських громад. Саме у цьому контексті місцеве самоврядування може відігравати значну, або й навіть вирішальну роль у створенні нових організаційно-правових форм для підтримки сільськогосподарської виробничої діяльності. Зазначене, зокрема включає розробку відповідної інфраструктури та механізмів для забезпечення сталого розвитку сільського господарства на локальному рівні.

Важливим аспектом задоволення нагальної потреби щодо вдосконалення управлінських механізмів у сфері агровиробництва є нормативне закріплення інструментів підтримки фермерських господарств з боку органів місцевого самоврядування. Це дозволить не лише зміцнити їхню здатність до ринкової адаптації, а й створити правові умови для розвитку ефективної логістики та прозорої взаємодії зі споживачами. У цьому процесі значення фермерських господарств у повоєнному відновленні реалізується через виконання низки ключових функцій: стимулюючої, регуляторної, ресурсозберігаючої, фінансової, інноваційної та соціальної [23, с. 104].

Основними перешкодами розвитку плодово-овочевого сектору тривалий час залишаються фрагментація земельних масивів та недосконале законодавство поряд з недостатньою координацією між малими виробниками та логістичними центрами. Для покращення ситуації необхідні зміни в регуляторних механізмах, які дозволять створити комунальні аграрні підприємства як дієву організаційно-правову форму господарювання.

Крім того, видається важливою адаптація законодавства до потреб змішаних форм власності, які можуть стати основою нових аграрних товариств. Чітке регулювання утворення таких підприємств, механізмів формування капіталу та діяльності управлінських органів сприятиме ефективному використанню ресурсів місцевих громад і забезпечить сталий розвиток агровиробництва в Україні.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямі є розробка прикладних моделей інтеграції локальних виробників у короткі ланцюги постачання продовольства в межах міських агломерацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Куліш І. М. Вплив новітніх тенденцій виробництва і споживання продуктів харчування на конкурентні переваги сільських територій. Регіональна економіка. 2016. № 2. С. 112–120.
2. Петрова Н. О., Світловський С. С. Особливості державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції: організаційно-правові аспекти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Т. 91, № 2. С. 243–248. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.2.31>
3. Ткачук В., Лисак В. Державне регулювання агропромисловим сектором економіки на регіональному рівні. Економіка та суспільство. 2025. № 80. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-161>
4. Стамат В. М., Дяченко А. Р. Формування системи управління виробництвом продукції рослинництва підприємств аграрної сфери економіки. Modern Economics. 2024. № 45. С. 70–78. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V45\(2024\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V45(2024)-10)
5. Cao C., Wang J. The impact of urban expansion on food production: a bibliometric study of development, hotspots, and future prospects. Frontiers in Sustainable Food Systems. 2025. Vol. 9. DOI: <https://doi.org/10.3389/fsufs.2025.1550373>
6. Jarzębowski S., Bourlakis M., Bezat-Jarzębowska A. Short Food Supply Chains (SFSC) as Local and Sustainable Systems. Sustainability. 2020. Vol. 12, No. 11. Art. 4715. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12114715>
7. Liverpool-Tasie L. S. O., Wineman A., Resnick D. Divergent beliefs about food safety and affordability in Nigeria. Global Food Security. 2024. Vol. 41. Art. 100753. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2024.100753>
8. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
9. Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку : Закон України в редакції Закону від 08 жовт. 2025 р. № 4619-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>
10. Василюва Є. М., Дідур Г. І. Сучасні методи управління закупками в сільськогосподарських підприємствах. Розвиток агропромислового комплексу та сільських територій під час війни : зб. матеріалів наук.-практ. форуму (Одеса, 29 трав. 2024 р.). Одеса : ОДАУ, 2024. С. 17–19.
11. Тимкован В. І. Стратегічні пріоритети сталого розвитку агропромислових формувань на регіональному рівні : дис. ... д-ра філос. : 051. Київ : Київський національний університет технологій та дизайну, 2025. 267 с.
12. Нинько П. І. Роль технологічних інновацій у забезпеченні сталого розвитку сільського господарства України у галузі рослинництва. Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 17–18 верес. 2025 р.). Київ, 2025. С. 106–108.
13. Мамонова Н., Бородіна О., Кунс Б. Українське сільське господарство у воєнний час: стійкість, реформи та ринки. Амстердам : Транснаціональний інститут, 2023. 31 с. URL: <https://ief.org.ua/files/activity/385/ukrainian-agriculture-in-wartime-resilience-reforms-and-markets-ukrainian.pdf>
14. Рябець К. Розвиток правового регулювання діяльності особистих селянських господарств у незалежній Україні. Судоустрій і судочинство в Україні. 2007. № 1. С. 84–87.
15. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15 трав. 2003 р. № 742-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>

16. Мацієвич Т. О., Коломієць А. Д. Роль стратегічного маркетингу у зміцненні аграрного сектору під час військових конфліктів. Розвиток агропромислового комплексу та сільських територій під час війни : зб. матеріалів наук.-практ. форуму (Одеса, 29 трав. 2024 р.). Одеса : ОДАУ, 2024. С. 78–81.

17. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб : Закон України від 09 січ. 2025 р. № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text>

18. Рябець К. А., Акіліна О. В. Політико-правові засади управлінських рішень у трудовій сфері організацій під час воєнного стану. European scientific journal of Economic and Financial innovation. 2025. № 4 (18). DOI: <http://doi.org/10.32750/2025-0415>

19. Mazur K., Tomashuk I., Shvets V. Analysis of trends and development prospects of the vegetable market under conditions of economic regionalisation. Baltic Journal of Economic Studies. 2025. Vol. 11, No. 3. P. 124–135. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-3-124-135>

20. Коваленко О. В. Розвиток кластерної політики в агропродовольчій сфері України. Вісник аграрної науки. 2025. № 8 (869). С. 74–83. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202508-08>

21. Дорош Р. І., Мигович Т. М., Грінченко С. І. Організаційно-економічні інструменти підвищення привабливості сільських територіальних громад. Здобутки економіки: перспективи та інновації. 2025. Вип. 19. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15571121>

22. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 436-IV (втрата чинності на підставі Закону № 4196-IX від 09.01.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

23. Shrykuliak O., Humeniuk M., Shelenko D., Nemish D., Balaniuk S. Management of farm development and their role in the socio-economic recovery of rural areas. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 2025. Vol. 12, No. 2. P. 101–115. DOI: <https://doi.org/10.15330/jpnu.12.2.101-115>

Kateryna Riabets

Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor
Professor of the Department of Management
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-2354-4118
e-mail: k.riabets@kubg.edu.ua

Ihor Yakovenko

PhD in Economics, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Management
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-0723-6377
e-mail: i.yakovenko@kubg.edu.ua

ADMINISTRATIVE AND LEGAL FRAMEWORK OF STATE POLICY AND MANAGEMENT DECISIONS FOR AGRICULTURAL PRODUCTION DEVELOPMENT WITH THE PARTICIPATION OF LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES

Abstract. A comprehensive study of the administrative and legal framework of state policy and strategic management decisions aimed at stimulating the development of agricultural production in Ukraine by strengthening the role of local self-government bodies has been conducted. The purpose of the study is a comprehensive analysis of the legal foundations of modern state policy and management decisions regarding the development of agricultural production, the identification of systemic problems in the activities of fruit and vegetable producers, as well as the substantiation of effective organizational and legal forms of management in interaction with local government bodies. The main focus is on the transformation of the functions of territorial communities under decentralization, where local authorities become not only resource managers but also active subjects in shaping local economic policy and guarantors of food security. Based on the analysis of regulatory acts, statistical data, and modern scientific concepts, an urgent need to develop systematic management support for small and medium-sized agricultural producers at the community level has been established. The importance of innovative management decisions is emphasized, not only for supporting traditional farming but also for creating new opportunities in processing, logistics, and marketing of local products. The problems related to the critical dependence of local markets on global supply chains, which creates risks for the life support of regions under martial law and economic instability, are examined. The feasibility of implementing management decisions to create municipal agri-food clusters and communal enterprises with mixed capital, where the territorial community acts as a partner to private business, is substantiated. This approach will allow for the involvement of unused land reserves, the creation of new jobs, and ensuring stable revenues for local budgets. The conclusions emphasize the interdependence of the effectiveness of state agrarian policy and the quality of management decisions at the local level. The formation of a transparent and accountable mechanism for interaction between the authorities, agricultural producers, and the community is identified as a strategic tool for the modernization of rural areas and ensuring the sustainable development of Ukraine in the post-war period.

Keywords: administrative and legal framework; state agrarian policy; local self-government; management decisions; agricultural production; territorial community; food security; decentralization; municipal management.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Kulish, I. M. (2016). Influence of the latest trends in food production and consumption on the competitive advantages of rural areas. *Regional Economy*, (2), 112–120. [in Ukrainian]
2. Petrova, N. O., & Svitlovskiy, S. S. (2025). Features of state support for agricultural producers: Organizational and legal aspects. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, 91(2), 243–248. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.2.31> [in Ukrainian]
3. Tkachuk, V., & Lysak, V. (2025). State regulation of the agro-industrial sector of the economy at the regional level. *Economy and Society*, (80). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-161> [in Ukrainian]
4. Stamat, V. M., & Diachenko, A. R. (2024). Formation of a production management system for crop products of agricultural enterprises. *Modern Economics*, (45), 70–78. [https://doi.org/10.31521/modecon.V45\(2024\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V45(2024)-10) [in Ukrainian]

5. Cao, C., & Wang, J. (2025). The impact of urban expansion on food production: A bibliometric study of development, hotspots, and future prospects. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 9. <https://doi.org/10.3389/fsufs.2025.1550373>
6. Jarzębowski, S., Bourlakis, M., & Bezat-Jarzębowska, A. (2020). Short Food Supply Chains (SFSC) as local and sustainable systems. *Sustainability*, 12(11), Article 4715. <https://doi.org/10.3390/su12114715>
7. Liverpool-Tasie, L. S. O., Wineman, A., & Resnick, D. (2024). Divergent beliefs about food safety and affordability in Nigeria. *Global Food Security*, 41, Article 100753. <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2024.100753>
8. Verkhovna Rada of Ukraine. (1997). On local self-government in Ukraine (Law No. 280/97-VR). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian]
9. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025). On the principles of state agrarian policy and state policy of rural development (Law No. 4619-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> [in Ukrainian]
10. Vasyliiva, Ye. M., & Didur, H. I. (2024). Modern methods of procurement management in agricultural enterprises. In *Development of the agro-industrial complex and rural areas during the war: Proceedings of the scientific-practical forum* (pp. 17–19). ODAU. [in Ukrainian]
11. Tymkovan, V. I. (2025). Strategic priorities for sustainable development of agro-industrial formations at the regional level (Doctoral dissertation). Kyiv National University of Technologies and Design. [in Ukrainian]
12. Nynko, P. I. (2025). The role of technological innovations in ensuring sustainable development of Ukrainian agriculture in the field of crop production. In *Scientific and innovative development of agricultural production as a guarantee of food security of Ukraine: Proceedings of the VIII All-Ukrainian scientific-practical conference* (pp. 106–108). [in Ukrainian]
13. Mamonova, N., Borodina, O., & Koons, B. (2023). Ukrainian agriculture in wartime: Resilience, reforms and markets. Transnational Institute. <https://ief.org.ua/files/activity/385/ukrainian-agriculture-in-wartime-resilience-reforms-and-markets-ukrainian.pdf> [in Ukrainian]
14. Ryabets, K. (2007). Development of legal regulation of personal peasant farms' activities in independent Ukraine. *Judiciary and Legal Proceedings in Ukraine*, (1), 84–87. [in Ukrainian]
15. Verkhovna Rada of Ukraine. (2003). On personal peasant farming (Law No. 742-IV). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text> [in Ukrainian]
16. Matsiyevych, T. O., & Kolomiets, A. D. (2024). The role of strategic marketing in strengthening the agrarian sector during military conflicts. In *Development of the agro-industrial complex and rural areas during the war: Proceedings of the scientific-practical forum* (pp. 78–81). ODAU. [in Ukrainian]
17. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025). On features of regulation of the activities of legal entities of individual organizational and legal forms in the transition period and associations of legal entities (Law No. 4196-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> [in Ukrainian]
18. Ryabets, K. A., & Akilina, O. V. (2025). Political and legal principles of management decisions in the labor sphere of organizations during martial law. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, (18). <http://doi.org/10.32750/2025-0415> [in Ukrainian]
19. Mazur, K., Tomashuk, I., & Shvets, V. (2025). Analysis of trends and development prospects of the vegetable market under conditions of economic regionalisation. *Baltic Journal of Economic Studies*, 11(3), 124–135. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-3-124-135>
20. Kovalenko, O. V. (2025). Development of cluster policy in the agri-food sphere of Ukraine. *Bulletin of Agrarian Science*, (8), 74–83. <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202508-08> [in Ukrainian]
21. Dorosh, R. I., Myhovich, T. M., & Hrinchenko, S. I. (2025). Organizational and economic tools for increasing the attractiveness of rural territorial communities. *Achievements of Economy: Perspectives and Innovations*, (19). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15571121> [in Ukrainian]
22. Verkhovna Rada of Ukraine. (2003). Commercial Code of Ukraine (Law No. 436-IV, lost force on the basis of Law No. 4196-IX dated 09.01.2025). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian]
23. Shpykuliak, O., Humeniuk, M., Shelenko, D., Nemish, D., & Balaniuk, S. (2025). Management of farm development and their role in the socio-economic recovery of rural areas. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 12(2), 101–115. <https://doi.org/10.15330/jpnu.12.2.101-115>

Стаття надійшла до редакції 17.04.26

Рецензовано 11.05.26

Опубліковано 18.05.2026 р.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.